

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการประตู่ข่าวสารการ์ตูนการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะศึกษาถึง บทบาทในฐานะ “นายประตู่ข่าวสาร” (Gatekeeper) ของผู้เขียนการ์ตูนการเมือง เพื่อดูว่าผู้เขียนการ์ตูนมีกระบวนการเลือกสรร-กลั่นกรองอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูน ในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมืองเพื่อนำเสนอในแต่ละวัน เนื่องจากการ์ตูนการเมืองจัดได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการนำเสนอข่าวสารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นไปพร้อมๆกับการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูน โดยผ่านทางรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมือง ซึ่งแตกต่างไปจากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในแบบที่เป็นการรายงานข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ ภาพประกอบข่าวและข้อเขียนของคอลัมน์ต่างๆ ทั้งนี้เพราะแม้ว่าการ์ตูนการเมืองจะเป็นการสื่อสารในรูปแบบของ “การ์ตูน” แต่ก็สามารถบันทึกเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศหรือต่างประเทศไว้ได้ภายในภาพๆเดียว ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูนที่มีต่อข่าวสารดังกล่าว

ดังนั้นการ์ตูนการเมืองจึงเป็นภาพสะท้อนของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการสะท้อนภาพทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และกระทั่งเรื่องราวในต่างประเทศ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ผู้เขียนการ์ตูนทางการเมือง (Cartoonist) มีบทบาทอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เลือกสรร-กลั่นกรองข่าวสารอันมากมายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเพื่อนำมาเป็นเนื้อหาการ์ตูนการเมือง ซึ่งบทบาทของผู้เขียนการ์ตูนดังกล่าวนี้เองที่เปรียบเสมือนการทำหน้าที่ “นายประตู่ข่าวสาร” (Gatekeeper)

การศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมือง เพื่อนำเสนอในแต่ละวัน

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูน ในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมืองเพื่อนำเสนอในแต่ละวัน

4. เพื่อศึกษาทัศนคติและแนวคิดของผู้เขียนการ์ตูน ที่ถูกสะท้อนผ่านทางรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่นำเสนอในแต่ละวัน

5. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในการ์ตูนการเมืองกับการนำเสนอในข้อเขียนในรูปแบบอื่น

สำหรับวิธีการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

การวิเคราะห์เนื้อหา : เลือกหนังสือพิมพ์ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน ผู้จัดการรายวัน และกรุงเทพธุรกิจ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว มีคอลัมน์การ์ตูนการเมืองที่เป็นผลงานของผู้เขียนการ์ตูนการเมือง ซึ่งเป็นที่รู้จักดีและได้รับความนิยมจากผู้อ่าน สำหรับช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาภาพการ์ตูนการเมืองจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับนี้ จะใช้ช่วงเวลา 1 ปี คือ ศึกษาตั้งแต่ฉบับวันที่ 1 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2539 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบระบบหมุนเวียน (Rotation Sampling) ทำให้ได้ภาพการ์ตูนจำนวนรวมทั้งหมด 282 ภาพ ซึ่งแบ่งไว้ดังนี้

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

1. คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “เซีย” จำนวน 40 ภาพ
2. คอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” จำนวน 46 ภาพ

หนังสือพิมพ์มติชน

1. คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “หมิ่น” จำนวน 36 ภาพ
2. คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” จำนวน 45 ภาพ

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

1. คอลัมน์ “เดอะยี่ปี่” ของ “คามิน” จำนวน 33 ภาพ
2. คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “บัญชาและคามิน” จำนวน 43 ภาพ

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

- คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “อรุณ” จำนวน 39 ภาพ

วิธีการวิเคราะห์ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์รูปแบบการ์ตูนการเมือง และการวิเคราะห์เนื้อหาการ์ตูนการเมือง

การสัมภาษณ์ : กลุ่มตัวอย่างของการสัมภาษณ์ คือ ผู้เขียนการ์ตูนการเมือง (Cartoonist) ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว จำนวน 7 คน ได้แก่

1) นายศักดา แซ่เอี้ยว	(เชียว)	จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2) นายสมชัย กัตัญญุदानันท์	(ชัย ราชวัตร)	จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
3) นายชูชาติ หมิ่นอินกุล	(หมิ่น)	จากหนังสือพิมพ์มติชน
4) นายอรุณพ กิติชัยวรรณ	(แอ๊ด มติชน)	จากหนังสือพิมพ์มติชน
5) นายชูเกียรติ เจริญสุข	(คามิน)	จากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน
6) นายบัญชา แสงตันชัย	(บัญชา)	จากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน
7) นายอรุณ วัชรสวัสดิ์	(อรุณ)	จากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา

1. การวิเคราะห์รูปแบบการตั้งศูนย์การเมือง

1.1 จำนวนช่องการตั้งศูนย์

การกำหนดจำนวนช่องเพื่อการนำเสนอการตั้งศูนย์การเมืองของผู้เขียนการตั้งศูนย์แต่ละคน สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบคือ การตั้งศูนย์แบบช่องเดียว และการตั้งศูนย์แบบหลายช่อง จากการนับจำนวนชิ้นภาพการตั้งศูนย์ของผู้เขียนการตั้งศูนย์แต่ละคนพบว่า ผู้เขียนการตั้งศูนย์ที่ส่วนมากนำเสนอเนื้อหาการตั้งศูนย์การเมืองด้วยรูปแบบ “การตั้งศูนย์แบบช่องเดียว” ได้แก่ คอลัมน์การตั้งศูนย์การเมืองของ “เชียว” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คิดเป็นร้อยละ 97.50 คอลัมน์การตั้งศูนย์การเมืองของ “บัญชาและคามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน คิดเป็นร้อยละ 86.05 ส่วนคอลัมน์การตั้งศูนย์การเมืองของ “หมิ่น” ในหนังสือพิมพ์มติชนและคอลัมน์การตั้งศูนย์การเมืองของ “อรุณ” ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ทุกภาพนำเสนอเป็น “การตั้งศูนย์แบบช่องเดียว” สำหรับผู้เขียนการตั้งศูนย์ที่ส่วนมากนำเสนอเนื้อหาการตั้งศูนย์การเมืองด้วยรูปแบบ “การตั้งศูนย์แบบหลายช่อง” ได้แก่ คอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คิดเป็นร้อยละ 73.91 คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน คิดเป็นร้อยละ 68.89 และคอลัมน์ “เดอะ ยัปปี” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ทุกภาพนำเสนอเป็น “การตั้งศูนย์แบบหลายช่อง” คิดเป็นร้อยละ 73.91

1.2 รูปแบบการใช้ตัวละครการตั้งศูนย์

จากการนับจำนวนชิ้นภาพการตั้งศูนย์การเมืองของผู้เขียนการตั้งศูนย์แต่ละคน เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ตัวละครการตั้งศูนย์ พบว่า ตัวการตั้งศูนย์ที่ผู้เขียนการตั้งศูนย์เลือกใช้มากที่สุดเป็นอันดับ 1 เพื่อการถ่ายทอดเนื้อหาหรือสื่อความหมายไปสู่ผู้อ่าน คือ การใช้ตัวการตั้งศูนย์ภาพล้อบุคคลในข่าว คิดเป็นร้อยละ 30.85 รองลงมา ได้แก่ การใช้ตัวการตั้งศูนย์อื่นๆประกอบเรื่อง และการใช้ตัวการตั้งศูนย์ที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ คิดเป็นร้อยละ 23.05 และ 21.28 ตามลำดับ สำหรับตัวละครการตั้งศูนย์ที่ผู้เขียนการตั้งศูนย์เลือกใช้น้อยที่สุด คือ การใช้ตัวการตั้งศูนย์ที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำผสมผสาน

กับตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง และการใช้ตัวการ์ตูนทั้ง 3 แบบผสมผสานกัน (ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว และตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง) คิดเป็นร้อยละ 1.42 เท่ากัน

เมื่อพิจารณาการใช้ตัวละครการ์ตูนในแต่ละคอลัมน์ของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคน พบว่า คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “เซีย” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาได้แก่ การใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าวผสมผสานกับตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 32.50 ส่วนคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.48 รองลงมาได้แก่ การใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว คิดเป็นร้อยละ 30.44 และตัวการ์ตูนที่ถูกนำมาใช้น้อยที่สุด คือ การใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำผสมผสานกับตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว คิดเป็นร้อยละ 2.17

ส่วนคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “หมื่น” ในหนังสือพิมพ์มติชน ใช้ตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.56 รองลงมาได้แก่ การใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าวผสมผสานกับตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.11 ในขณะที่คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน ใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำผสมผสานกับตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.56 รองลงมาได้แก่ การใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว คิดเป็นร้อยละ 24.44 และตัวการ์ตูนที่ถูกนำมาใช้น้อยที่สุดคือ การใช้ตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง เพียงร้อยละ 2.22 เท่านั้น

คอลัมน์ “เดอะ ๒ปี” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน มีรูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูนน้อยที่สุด เพียง 2 รูปแบบเท่านั้น โดยใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.94 ในส่วนที่เหลือจะเป็นการใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำผสมผสานกับตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง เพียงร้อยละ 6.06 เท่านั้น สำหรับคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “บัญชาและคามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.84 รองลงมาได้แก่ การใช้ตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง และการใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าวผสมผสานกับตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.58 เท่านั้น

คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “อรุณ” ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.28 รองลงมาได้แก่ การใช้ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าวผสมผสานกับตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.64 ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้ตัวการ์ตูนอื่นๆประกอบเรื่อง ที่คิดเป็นร้อยละ 23.08

จะสังเกตได้ว่ามีคอลัมน์การ์ตูนเพียง 3 คอลัมน์เท่านั้น ที่ใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำในการถ่ายทอดเนื้อหา ได้แก่ คอลัมน์ “เดอะ ยัปปี้” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน คอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และคอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน ตามลำดับ

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงความหลากหลายของการใช้ตัวละครการ์ตูนเพื่อการถ่ายทอดเนื้อหาแล้ว ปรากฏว่า คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน มีรูปแบบของการใช้ตัวละครการ์ตูนหลากหลายมากที่สุด โดยมีการใช้ตัวการ์ตูนครบทั้ง 7 รูปแบบ รองลงมาได้แก่ คอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ใช้ตัวละครการ์ตูน 6 รูปแบบ ส่วนคอลัมน์ “เดอะ ยัปปี้” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน มีรูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูนที่มีความหลากหลายน้อยที่สุด คือ มีการใช้ตัวละครการ์ตูนเพียง 2 รูปแบบเท่านั้น

1.3 การใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ

จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูน พบว่า มีผู้เขียนการ์ตูนเพียง 3 คนที่ใช้ “ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ” ในการถ่ายทอดเนื้อหา ได้แก่ “ชัย ราชวัตร” (ไทยรัฐ) “แอ๊ด มติชน” (มติชน) และ “คามิน” (ผู้จัดการรายวัน) ซึ่งผู้เขียนการ์ตูนทั้ง 3 คนนี้มีรูปแบบการใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ แตกต่างกัน อันเป็นลักษณะพิเศษหรือลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนดังนี้

คอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ในคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” แรกเริ่มมีการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำทั้งหมด 8 ตัว คือ ผู้ใหญ่มา แม่พริ้ง (ภรรยาของผู้ใหญ่มา) ไอ้จ้อย เฒ่าหยอย พ่อหอม เจ้าแก้ววน

บักหำ (เด็กผู้ชาย) และหลวงปู่เฮี้ยน (ศาลพระภูมิ) แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 7 ตัว เนื่องจาก “แม่พริ้ง” ตัวการ์ตูนผู้หญิง มิได้ถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาแล้ว ซึ่งในจำนวนของตัวการ์ตูนที่เหลืออยู่นี้ “ผู้ใหญ่มาก” กับ “ไอ้จ้อย” เป็นตัวการ์ตูนที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งมากที่สุด ในบรรดาตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำทั้ง 7 ตัว รองลงมาได้แก่ ผู้ใหญ่มาก กับ เฒ่าหยอย ตามลำดับ ส่วนตัวการ์ตูนที่เหลืออีก 4 ตัว มีความถี่ของการถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน แต่อยู่ในระดับที่น้อยกว่าตัวการ์ตูนทั้ง 3 ตัวแรกค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ยังพบว่า “ภาพลักษณ์” โดยรวมของคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากกับทุ่งหมาเมิน” ก่อนข้างจะเป็นภาพของ “ความเป็นชนบท” ซึ่งสังเกตได้จากองค์ประกอบต่างๆคือ

- การตั้งชื่อและลักษณะการแต่งกายของตัวละครการ์ตูน มีส่วนทำให้ “ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ” มีรูปลักษณะของความเป็น “ชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท” ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อที่เรียกขานกันในท้องถิ่นชนบท เช่น ไอ้จ้อย เฒ่าหยอย หรือเรียกขานตามตำแหน่งหน้าที่การงาน เช่น ผู้ใหญ่มาก ส่วนการแต่งกายก็จะเป็นแบบชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท และจะเป็นชุดประจำตัวที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ผู้ใหญ่มากจะแต่งชุดข้าราชการ มีผ้าขาวม้าคาดพุง ไอ้จ้อย นุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียว ไม่ใส่เสื้อ

- ฉากหรือสภาพแวดล้อมในการ์ตูน จะบ่งบอกถึงความเป็น “ชนบท” ไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นภาพของกระท่อม ต้นไม้ใบหญ้า แม่น้ำลำธาร กองฟาง เป็นต้น

- ชื่อคอลัมน์ เป็นการนำชื่อของตัวการ์ตูนเอกตัวหนึ่งคือ “ผู้ใหญ่มาก” มาตั้งชื่อคอลัมน์ โดยคำว่า “ผู้ใหญ่” มาจากคำเต็มว่า “ผู้ใหญ่บ้าน” ส่วน “ทุ่งหมาเมิน” ก็สมมติขึ้นมาแทนท้องถิ่นหนึ่งในระดับหมู่บ้าน

คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน

“ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ” ในคอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” มีทั้งหมด 5 ตัว ได้แก่ ปลัดเกลี้ยง เฒ่าสุข ไอ้อ่อง (เด็กผู้ชาย) ผู้ชาย และผู้หญิง (แม่จันทร์หอม) โดย “เฒ่าสุข” เป็นตัวการ์ตูนที่มีความถี่ของการถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหามากที่สุด รองลงมา

ได้แก่ ไอ้อ่อง และปลัดเกลี้ยง ตามลำดับ ส่วนตัวการ์ตูนที่เหลืออีก 2 ตัวมีความถี่ของการถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน แต่อยู่ในระดับที่น้อยกว่าตัวการ์ตูนทั้ง 3 ตัวแรกอย่างมาก

นอกจากนี้ยังพบว่า คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” มี “ภาพลักษณ์” ของ “ความเป็นชนบท” อยู่มากที่สุด ซึ่งก็คล้ายกับคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มาอยู่กับทุ้มมาเมิน” โดยสังเกตได้จากองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

- การตั้งชื่อและลักษณะการแต่งกายของตัวการ์ตูน แม้ว่า “ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ” จะมีชื่อเรียกไม่ครบหมดทั้ง 5 ตัว แต่ชื่อของตัวการ์ตูนบางตัวซึ่งเป็นตัวเอกของคอลัมน์ ก็ยังอยู่กับความเป็นชนบทได้ในระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น ปลัดเกลี้ยง หรือ เฒ่าสุข ส่วนการแต่งกายก็จะเป็นแบบชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท และเป็นชุดประจำตัวที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ปลัดเกลี้ยง แต่งชุดข้าราชการ มีผ้าขาวคาดพุง เฒ่าสุข ใส่เสื้อลายจุด นุ่งโสร่ง มีผ้าขาวม้าคาดบ่า ตัวการ์ตูนที่เป็นผู้หญิงก็จะนุ่งผ้าถุง เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าตัวการ์ตูนมีรูปลักษณะของความเป็น “ชาวบ้านในท้องถิ่นชนบท”

- ฉากหรือสภาพแวดล้อมในการ์ตูน จะเป็นภาพของกระท่อม ภูเขา ต้นไม้ใบหญ้า ฯลฯ ซึ่งแสดงถึงความเป็นชนบทไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามภาพการ์ตูนบางภาพก็มิได้แสดงสภาพแวดล้อมอยู่ในภาพ ปล่อยให้พื้นสีขาว ไม่มีฉากหลัง (Background) ที่บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อม

- ชื่อคอลัมน์ เป็นการนำชื่อของตัวการ์ตูนเอกตัวหนึ่ง คือ “ปลัดเกลี้ยง” มาเป็นชื่อคอลัมน์ ซึ่งคำว่า “ปลัด” มาจากคำเต็มว่า “ปลัดอำเภอ” อันเป็นตำแหน่งของข้าราชการไทยระดับหนึ่งในต่างจังหวัด

คอลัมน์ “เดอะอัปปี” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

ในคอลัมน์ “เดอะอัปปี” มีตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำทั้งหมด 3 ตัว คือ คามิน ภรรยาของคามิน และวิชัย ซึ่งถือว่ามีจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับ 2 คอลัมน์ที่กล่าวมา โดย “คามิน” มีความถี่ของการถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหามากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิชัย และภรรยาของคามิน ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบว่า “ภาพลักษณ์” ของคอลัมน์ “เดอะ ยัพปี” ที่บ่งบอกถึงความเป็น “สังคมเมือง” ที่ทันสมัย ซึ่งแตกต่างจากคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” และคอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ที่มีภาพลักษณ์ของความเป็นชนบท ทั้งนี้สามารถสังเกตได้จากองค์ประกอบต่างๆ คือ

- การตั้งชื่อและลักษณะการแต่งกายของตัวการ์ตูน มีการตั้งชื่อให้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำเพียง 2 ตัวเท่านั้น คือ คามิน กับวิชัย ซึ่งเป็นชื่อปกติธรรมดาที่ได้ยินทั่วไป ส่วนตัวการ์ตูนที่เป็นผู้หญิงไม่ได้ตั้งชื่อ สำหรับการแต่งกายของตัวการ์ตูนจะมีความทันสมัยและเป็นสากล ไม่ว่าจะเป็นคามิน หรือวิชัย โดยมากจะแต่งกายด้วยเสื้อเชิ้ตแขนยาว ผูกเนคไท ภรรยาของคามินก็จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ทันสมัยคล้ายชุดทำงาน อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการแต่งกายของตัวการ์ตูนจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม เช่น ถ้าตัวการ์ตูนนั่งดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน การแต่งกายก็จะเป็นชุดลำลอง ดังนั้นตัวการ์ตูนในคอลัมน์ “เดอะ ยัพปี” จึงมีรูปลักษณะที่เป็น “นักธุรกิจและแม่บ้านสมัยใหม่” ที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง

- ฉากหรือสภาพแวดล้อมในตัวการ์ตูน บ่งบอกถึงความเป็น “สังคมเมือง” ที่มีความทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นฉากในที่ทำงาน ก็จะมีภาพของอุปกรณ์สำนักงาน เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ เป็นองค์ประกอบหรือฉากภายในบ้าน ก็จะประกอบไปด้วย โทรทัศน์ เก้าอี้โซฟา อ่างล้างมือ ถ้วยกาแฟ ฯลฯ และยังมีฉากอื่นๆอีก เช่น ฉากหรือสภาพแวดล้อมบนท้องถนน ก็จะมีภาพรถยนต์และตึกสูงต่างๆ เป็นองค์ประกอบ

- ชื่อคอลัมน์ “เดอะ ยัพปี” เป็นการใช้ชื่อที่เลียนเสียงมาจากคำอ่านในภาษาอังกฤษ คือคำว่า “THE YUPPY” ดังนั้นชื่อคอลัมน์จึงมีความเป็นสากล แม้ว่าจะเขียนด้วยภาษาไทยก็ตาม

1.4 วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน

จากการนับจำนวนชิ้นภาพการ์ตูนการเมืองของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคน เพื่อวิเคราะห์วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน พบว่า วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูนที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดในการถ่ายทอดเนื้อหา คือ การใช้บทสนทนาของตัวการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 47.16 รองลงมา ได้แก่ การใช้ข้อความอธิบายประกอบ คิดเป็นร้อยละ 36.53 ส่วนการใช้ภาพการ์ตูนเพียงอย่างเดียว ไม่มีข้อความ ถูกนำมาใช้น้อยที่สุด เพียงร้อยละ 1.06 เท่านั้น

นอกจากนี้ยังพบว่า มีคอลัมน์การ์ตูน 3 คอลัมน์ที่ส่วนมากนำเสนอเนื้อหาด้วย “การใช้บทสนทนาของตัวการ์ตูน” คือ คอลัมน์ “เดอะ ยัปปี” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน จะใช้มากที่สุด โดยทุกภาพจะเป็นการใช้บทสนทนาของตัวการ์ตูนเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น รองลงมาได้แก่ คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์ มติชน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คิดเป็นร้อยละ 71.74

ในขณะที่อีก 4 คอลัมน์ที่เหลือมักจะนำเสนอเนื้อหาด้วย “การใช้ข้อความอธิบายประกอบ” เป็นส่วนมาก โดยคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “อรุณ” ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ จะใช้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.36 รองลงมาได้แก่ คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “เชียว” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คิดเป็นร้อยละ 72.50 คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “บัญชาและคามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน คิดเป็นร้อยละ 44.18 และคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “หมื่น” ในหนังสือพิมพ์มติชน คิดเป็นร้อยละ 38.89

อย่างไรก็ตาม มีผู้เขียนการ์ตูนเพียง 2 คนเท่านั้น ที่ใช้วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูนครบทั้ง 4 รูปแบบ คือ “ชัย ราชวัตร” และ “แอ๊ด มติชน” โดยวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้เขียนการ์ตูนทั้ง 2 คนนี้นำมาใช้น้อยที่สุด และไม่มีผู้เขียนการ์ตูนคนอื่น ๆ นำมาใช้เลย คือ “การใช้ภาพการ์ตูนเพียงอย่างเดียวไม่มีข้อความ” ซึ่ง “ชัย ราชวัตร” นำเสนอเพียงร้อยละ 2.17 เท่านั้น ขณะที่ “แอ๊ด มติชน” นำเสนอมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 4.45

2. การวิเคราะห์เนื้อหาการ์ตูนการเมือง

2.1 ประเภทเนื้อหาการ์ตูนการเมือง

จากการนับจำนวนชิ้นภาพการ์ตูนการเมือง เพื่อวิเคราะห์ประเภทเนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่ผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคนนำเสนอ พบว่า ผู้เขียนการ์ตูนส่วนมากนำเสนอเนื้อหาเพียง 3 ประเภทเท่านั้น คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเนื้อหาทางการเมืองถูกนำเสนอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.94 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาด้านสังคม คิดเป็นร้อยละ 5.67 ใกล้เคียงกับ

เนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจที่คิดเป็นร้อยละ 5.32 ส่วนเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ถูกนำเสนออย่างน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.36 ทั้งนี้ผู้เขียนการ์ตูนทุกคน ต่างก็นำเสนอเนื้อหาทางด้าน การเมืองมากที่สุด

เมื่อพิจารณาในแต่ละคอลัมน์ของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคนก็พบว่า คอลัมน์การ์ตูนการเมือง ของ “เจีย” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นเพียงคอลัมน์เดียวที่นำเสนอเนื้อหาการ์ตูนครบทั้ง 5 ประเภท โดยนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.00 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม คิดเป็นร้อยละ 5.00 เท่ากัน ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอ น้อยที่สุดคือ เนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษากับเนื้อหาทางด้านต่างประเทศ คิดเป็น ร้อยละ 2.50 เท่ากัน สำหรับคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ใน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นำเสนอเนื้อหาทางการเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.95 รองลงมา ได้แก่ เนื้อหาทางด้านสังคม คิดเป็นร้อยละ 8.70

คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “หมื่น” ในหนังสือพิมพ์มติชน นำเสนอเนื้อหาการ์ตูน น้อยที่สุดเพียงแค่ 2 ประเภทเท่านั้น ซึ่งส่วนมากจะเป็นเนื้อหาทางการเมือง คิดเป็นร้อยละ 91.67 ที่เหลือเป็นเนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ในขณะที่คอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน นำเสนอเนื้อหาทางการเมือง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.33 ส่วนเนื้อหาที่นำเสนออย่างน้อยที่สุด คือ เนื้อหาทางด้านต่างประเทศ คิดเป็น ร้อยละ 2.22

คอลัมน์ “เดอะ ๕ ปี” ของ “คามิน” ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน นำเสนอเนื้อหาทาง ด้านการเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.73 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจ คิดเป็น ร้อยละ 18.18 ถือได้ว่า เป็นคอลัมน์ที่นำเสนอเนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุดเมื่อเทียบกับ คอลัมน์การ์ตูนอื่นๆ ส่วนคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “บัญชาและคามิน” ในหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน นำเสนอเนื้อหาทางการเมืองมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 93.02 และเนื้อหาที่นำ เสนออย่างน้อยที่สุด คือ เนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.33

คอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “อรุณ” ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ นำเสนอเนื้อหาทางด้าน การเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.74 ส่วนเนื้อหาที่นำเสนออย่างน้อยที่สุด คือ เนื้อหาทางด้าน เศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.56

2.2 ความดีในการนำเสนอเนื้อหาการตูนการเมืองที่เกี่ยวกับหัวหน้าพรรคการเมืองของไทย

จากการนับจำนวนชิ้นภาพการตูนการเมืองของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคน ตลอดช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา เพื่อนับความดีในการนำเสนอเนื้อหาการตูนการเมืองที่เกี่ยวกับหัวหน้าพรรคการเมืองของไทย พบว่า หัวหน้าพรรคการเมืองของไทยที่มีความดีในการถูกนำเสนอทางเนื้อหาการตูนการเมืองมากที่สุด คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย รองลงมาได้แก่ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ นายสมักร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคพลังธรรม และนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า 4 อันดับแรก ล้วนเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น ส่วนอันดับที่ 5 เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่อยู่ในฝ่ายค้าน ซึ่งจากอันดับดังกล่าวสามารถสะท้อนวิถีทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เขียนการ์ตูนการเมืองในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในปี 2539 เป็นช่วงเวลาที่นายบรรหาร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่วนนายชวน ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้าน แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนการ์ตูนการเมืองได้ให้ความสำคัญหรือความสนใจต่อบทบาทและการทำงานของหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารประเทศมากกว่าหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของนายกรัฐมนตรี ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้นำประเทศย่อมจะมีความสำคัญมากที่สุดในทัศนะของผู้เขียนการ์ตูน ดังจะเห็นได้จากผู้เขียนการ์ตูนทุกคนต่างก็นำเสนอการตูนการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนายบรรหาร ศิลปอาชา มากที่สุด

นอกจากความสนใจในการทำงานของฝ่ายรัฐบาลแล้ว การดำเนินบทบาททางการเมืองของหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ก็อยู่ในความสนใจของผู้เขียนการ์ตูนในการที่จะวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นผ่านทางเนื้อหาการตูนด้วยเช่นกัน

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์

1. กระบวนการกำหนดรูปแบบการตั้งศูนย์การเมือง

1.1 จำนวนช่องการ์ตูน

ผู้เขียนการ์ตูนได้แสดงความคิดเห็นถึงกระบวนการในการกำหนด “จำนวนช่องการ์ตูน” ว่า จะขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมของพื้นที่ในหน้าหนังสือพิมพ์ ที่จัดไว้สำหรับคอลัมน์การ์ตูนการเมือง ผู้เขียนการ์ตูนจึงต้องกำหนดจำนวนช่องให้มีความเหมาะสมกับขนาดและลักษณะของพื้นที่ อย่างไรก็ตามยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนช่องกับเนื้อหาที่จะนำเสนอด้วย กล่าวคือ เมื่อผู้เขียนการ์ตูนคิดเนื้อหาได้แล้ว จึงค่อยกำหนดช่องเป็นลำดับต่อมา โดยทั้งเนื้อหาและจำนวนช่องจะต้องสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนได้ง่ายและตรงตามเจตนาของผู้เขียนการ์ตูนที่ต้องการจะสื่อความคิดของตนออกมา นอกจากนี้ความต้องการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจจากรูปแบบเดิม ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนการ์ตูนได้มีการกำหนดจำนวนช่องให้แตกต่างไปจากที่นำเสนอเป็นประจำทุกวัน

1.2 รูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูน

ความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูนที่มีต่อกระบวนการในการกำหนด “รูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูน” นั้น เห็นว่า การกำหนดรูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูนจะสัมพันธ์กับการกำหนดจำนวนช่องการ์ตูน โดยในกลุ่มของผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบช่องเดียว” จะนิยมใช้ “ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว” มากที่สุด ในการถ่ายทอดเนื้อหา เนื่องจากการ์ตูนแบบช่องเดียวจะเป็นการสื่อความหมายด้วยภาพเป็นหลัก มีบทสนทนาหรือข้อความเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการใช้ “ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว” จะทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนได้ง่ายขึ้น

1.3 การใช้ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ

ชัย ราชวัตร (ไทยรัฐ) ได้กล่าวถึงที่มาของคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ว่า ได้สร้างการ์ตูนชุดนี้ขึ้นมาในยุคของ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นช่วงของรัฐบาลทหาร จึงไม่กล้าเขียนอะไรตรงๆ ดังนั้นการจะเขียนถึง พล.อ. เกรียงศักดิ์ ก็ใช้ “ผู้ใจมา” แทน โดยสมมติให้ประเทศไทยเป็นหมู่บ้านหมาเมิน พร้อมกับกำหนดตัวละคร (ตัวการ์ตูน) ประจำคอลัมน์ขึ้นมาให้เป็นตัวแทนของคนแต่ละกลุ่มในสังคม เช่น ผู้ใจมา เป็นตัวแทนของฝ่ายปกครอง ไอ้จ้อย เป็นตัวแทนของชาวบ้าน เฒ่าหยอย เป็นตัวแทนของปัญญาชน เป็นต้น

ส่วน แอ๊ด มติชน (มติชน) ก็ได้กล่าวถึงถึงคอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ไว้ว่า เกิดขึ้นในช่วงที่ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยคำว่า เกลี้ยง มาจากคำว่า เกรียง ซึ่งในตอนนั้นต้องการจะล้อ พล.อ. เกรียงศักดิ์ พร้อมกันนี้ก็ได้มีการกำหนดตัวละคร (ตัวการ์ตูน) ประจำคอลัมน์ขึ้นมา ทั้งนี้ก็ได้ให้เป็นตัวแทนของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม แต่ให้เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมด โดยกำหนดให้ตัวการ์ตูนเป็นชาวบ้านระดับล่าง

ในขณะที่ คามิน (ผู้จัดการรายวัน) ได้อธิบายถึงที่มาของคอลัมน์ “เดอะ ยัปปี้” ว่า เกิดในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟู ทำให้มีคนกลุ่มหนึ่งเกิดขึ้นมาที่เรียกว่า YUPPY (ยัปปี้) ดังนั้น การตั้งชื่อ “เดอะ ยัปปี้” ก็เพื่อต้องการล้อเลียนคนกลุ่มนี้ ทั้งนี้ภาพลักษณ์โดยรวมของคอลัมน์ “เดอะ ยัปปี้” จะบ่งบอกถึงความเป็น “สังคมเมืองที่ทันสมัย” ซึ่งแตกต่างจากคอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” และคอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ที่ค่อนข้างจะมีภาพลักษณ์ของ “ความเป็นชนบท”

1.4 วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน

ผู้เขียนการ์ตูนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องกระบวนการกำหนด “วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน” ไว้ว่า สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกในการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน ก็คือ จะต้องเป็นคำสุภาพ ไม่หยาบคาย และควรเป็นคำที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยหลีกเลี่ยงการใช้คำภาษาอังกฤษ หรือคำทับศัพท์ แต่ถ้าเป็นคำง่ายๆ เป็นชื่อเฉพาะของ

หน่วยงาน โครงการต่างๆ หรือเป็นคำที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในหน้าหนังสือพิมพ์ ก็อาจนำมาใช้ได้ ทั้งนี้คำหรือข้อความที่เลือกนำมาใช้จะต้องช่วยให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนการ์ตูน

นอกจากนี้ผู้เขียนการ์ตูนยังให้ข้อสังเกตว่า การนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูนจะสัมพันธ์กับการกำหนดจำนวนช่องการ์ตูน โดยผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบช่องเดียว” มักจะถ่ายทอดเนื้อหาด้วยการใช้ “ข้อความอธิบายประกอบ” ที่เป็นข้อความสั้นๆ เนื่องจากการ์ตูนแบบช่องเดียวจะมีพื้นที่ในการนำเสนอเพียงเล็กน้อย สำหรับที่ผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบหลายช่อง” มักจะใช้ “บทสนทนาของตัวการ์ตูน” ในการถ่ายทอดเนื้อหา โดยต้องคำนึงการใช้คำพูดให้ง่ายและกระชับมากที่สุดด้วย

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูนในการกำหนดรูปแบบการ์ตูนการเมือง

2.1 จำนวนช่องการ์ตูน

ผู้เขียนการ์ตูนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของตนเองในการกำหนด “จำนวนช่องการ์ตูน” นั่นคือ “ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้เขียน” ซึ่งได้แก่ ความถนัดและความชอบของแต่ละคน อย่างไรก็ตามในกลุ่มของผู้เขียนการ์ตูนที่มีรูปแบบการนำเสนอทั้งที่เป็น “การ์ตูนแบบช่องเดียว” และ “การ์ตูนแบบหลายช่อง” พบว่า มี “ปัจจัยภายนอก” ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกำหนดจำนวนช่องการ์ตูนก็คือ “ผู้อ่าน” โดยเห็นว่าการที่จะเลือกนำเสนอจำนวนช่องในรูปแบบใดนั้นจะต้องทำให้ “ผู้อ่าน” สามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนการเมืองได้ง่ายที่สุด

2.2 รูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูน

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูนในการกำหนด “รูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูน” นั้น คือ “ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้เขียน” โดยผู้เขียนการ์ตูนได้ให้ความเห็นว่า รูปแบบการใช้ตัวละครการ์ตูนจะสัมพันธ์กับการกำหนดจำนวนช่องการ์ตูน กล่าวคือ ผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบช่องเดียว” มักจะถ่ายทอดเนื้อหาด้วยการใช้ “ตัวการ์ตูนภาพล้อบุคคลในข่าว” ซึ่งโดยมากจะเป็นภาพของบุคคลในแวดวงการเมือง เช่น นายกรัฐมนตรี

ในขณะที่ผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบหลายช่อง” มักจะถ่ายทอดเนื้อหาด้วยการใช้ “ตัวการ์ตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ” โดยตัวการ์ตูนเหล่านี้จะถูกกำหนดให้เป็นตัวแทนของคนไทยหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มาพูดคุย แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมือง

2.3 วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน

ความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูนในเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูนในการกำหนด “วิธีการนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน” ได้แก่ “ปัจจัยภายนอก” ซึ่งก็คือ “กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อบับ” เนื่องจากหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อบับต่างก็มีคุณลักษณะและกลุ่มผู้อ่านที่แตกต่างกัน การนำเสนอข้อความประกอบการ์ตูน จะต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์เป็นสำคัญ

3. กระบวนการกำหนดเนื้อหาการ์ตูนการเมือง

กระบวนการในการเลือกสรรประเด็นข่าวต่างๆ เพื่อนำเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูนการเมืองนั้น ผู้เขียนการ์ตูนทุกคนต่างก็เห็นว่า สิ่งสำคัญอันดับแรกก็คือ ต้องเป็นข่าวใหญ่ ทันท่อเหตุการณ์ และอยู่ในความสนใจของคนทั่วไป เพราะจะทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนได้ง่าย โดยจะพิจารณาจากพาดหัวข่าวใหญ่ในหน้าหนังสือพิมพ์ก่อน หรือจะเอาประเด็นข่าวรองลงมาก็ได้ ทั้งนี้จะพิจารณาจากข่าวในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์เสมอ เพราะผู้อ่านส่วนมากจะต้องอ่านข่าวในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ แต่ไม่จำเป็นต้องเลือกเฉพาะข่าวในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ที่ตนเองสังกัดอยู่หรือเขียนการ์ตูนอยู่เท่านั้น เนื่องจากผู้อ่านไม่ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียว และไม่ได้เปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์เพียงอย่างเดียว ดังนั้นข่าวบางข่าวอาจมิได้มีการนำเสนอในหนังสือพิมพ์ที่ผู้เขียนการ์ตูนสังกัดอยู่ แต่มีการนำเสนอในหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ และมีปรากฏเป็นข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ จนเป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เขียนการ์ตูนก็สามารถนำข่าวดังกล่าวมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูนการเมืองได้ จะเห็นได้ว่าในแต่ละวันผู้เขียนการ์ตูนจะต้องเปิดรับข่าวสารจากหลายๆ สื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องอ่านหนังสือพิมพ์วันละ หลายฉบับ เพื่อคัดเลือกข่าวมานำเสนอเป็นการ์ตูนการเมือง

สำหรับการที่ผู้เขียนการ์ตูนทุกคนนำเสนอการ์ตูนการเมืองที่เป็นเนื้อหาทางด้านการเมืองมากที่สุดนั้น ก็เนื่องมาจากว่า ข่าวการเมืองจะมีปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ทุกวัน และผู้อ่านก็ให้ความสนใจ และโดยมากของการนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมืองก็มักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายค้าน และส่วนมากก็จะมุ่งเน้นไปที่ตัวนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เนื่องจากผู้เขียนการ์ตูนเห็นว่า รัฐบาลมีหน้าที่ในการบริหารประเทศ โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีก็มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารบ้านเมือง ก็น่าที่จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชน

อย่างไรก็ตามผู้เขียนการ์ตูนจะละเว้นไม่นำข่าวที่เกี่ยวข้องกับ 3 สถาบันต่อไปนี้มาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูน ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดของคนไทย สถาบันศาล เป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม จึงไม่สามารถที่จะวิจารณ์ผลการกระทำของศาล (คำตัดสิน) หรือพาดพิงถึงสถาบันศาล เพราะหากศาลไม่ได้รับความเชื่อถือ ก็จะมีผลกระทบต่อความสงบสุขของประเทศชาติ แต่ทั้งนี้สามารถที่จะเสนอเนื้อหาการ์ตูนที่พาดพิง ล้อเลียน “ตัวบุคคล” ได้ เช่น อัยการ ผู้พิพากษา ประธานศาลฎีกา เป็นต้น สุดท้ายคือ สถาบันศาสนา ผู้เขียนการ์ตูนอาจจะเสนอเนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระสงฆ์ได้บ้าง ในกรณีที่มิข่าวเกิดขึ้นมาแล้ว และผู้อ่านก็เริ่มรับรู้กับข่าวที่ปรากฏออกมา แต่ทั้งนี้ผู้เขียนการ์ตูนก็ยังคงต้องให้ความระมัดระวังอย่างมากในการนำมาเสนอเป็นเนื้อหาของการ์ตูนการเมือง

นอกจากนี้ผู้เขียนการ์ตูนยังได้แสดงความคิดเห็นถึงการนำเสนอเนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่ส่วนมากจะเป็นการล้อเลียน “ตัวบุคคล” มากกว่าที่จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องในเชิงระบบหรือโครงสร้างโดยรวมว่า การกำหนดให้เนื้อหาการ์ตูนเป็นการล้อเลียนตัวบุคคลนั้น จะมีความสนุก ชัดเจน สื่อออกมาได้ง่ายทั้งในด้านการนำเสนอและการทำความเข้าใจของผู้อ่าน ขณะที่การกำหนดเนื้อหาการ์ตูนที่เป็นการกล่าวถึงความบกพร่องของระบบหรือโครงสร้างโดยรวมนั้น เป็นเรื่องยากในด้านการนำเสนอของผู้เขียนการ์ตูนและการทำความเข้าใจของผู้อ่าน เพราะเป็นเรื่องที่เป็น “นามธรรม” เมื่อนำมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูนจะไม่สนุกและน่าเบื่อ

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูนในการกำหนดเนื้อหาการ์ตูนการเมือง

4.1 ปัจจัยภายใน

“ปัจจัยภายใน” ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูนในการกำหนดเนื้อหาการ์ตูนการเมือง ได้แก่ การถูกตรวจสอบภาพการ์ตูนจากกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ที่ตนเองสังกัดอยู่ ในเรื่องความถูกต้องของตัวอักษร ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และเนื้อหาการ์ตูนจะต้องไม่กระทบกระเทือนผู้อื่นในระดับที่รุนแรงจนเกินไปหรือเสี่ยงต่อการถูกฟ้อง นอกจากนี้การนำเสนอเนื้อหาการ์ตูน ยังต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของเนื้อหาการ์ตูนกับนโยบายและลักษณะเฉพาะตัวของหนังสือพิมพ์

4.2 ปัจจัยภายนอก

“ปัจจัยภายนอก” ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ตูนในการกำหนดเนื้อหาการ์ตูนการเมือง ได้แก่ “กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์” โดยผู้เขียนการ์ตูนต้องเลือกเอาข่าวที่กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์กำลังให้ความสนใจมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูน เพื่อให้กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ สามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนการเมืองได้

นอกจากนี้ผู้เขียนการ์ตูนยังได้แสดงความเห็นอีกว่า “ข่าวสารที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาขณะนั้น และอารมณ์ร่วมของผู้อ่าน” ก็มีอิทธิพลต่อการกำหนดเนื้อหาเช่นกัน กล่าวคือ หากข่าวที่ผู้เขียนการ์ตูนเลือกมานำเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูนการเมือง เป็นข่าวที่กระทบกระเทือนจิตใจผู้อ่าน ก็จะทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมไปกับข่าวนั้น ซึ่งจะส่งผลให้เนื้อหาการ์ตูนที่นำเสนอออกมามีความรุนแรง ไม่มีอารมณ์ขัน

“ภาพลักษณ์ของรัฐบาล” ก็เป็นปัจจัยภายนอกอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหาการ์ตูนการเมืองเช่นกัน กล่าวคือ หากรัฐบาลมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ก็จะมีเรื่องมาให้ผู้เขียนการ์ตูนได้มากมายและยังส่งผลให้เนื้อหาการ์ตูนมีความสนุกอีกด้วย

4.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้เขียน

“ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้เขียน” เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือเกิดจากตัวผู้เขียนการตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจในการกำหนดเนื้อหาการตูนการเมือง ไม่ว่าจะเป็น “ประสบการณ์ในการทำงาน” ของผู้เขียนการตูน จะเป็นเสมือนสิ่งที่ช่วยในการตรวจสอบเนื้อหาการตูนของตนเองก่อนนำเสนอสู่สาธารณชน หรือแม้กระทั่ง “การมีพื้นฐานความรู้ทางการเมืองที่สั่งสมมา” ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้เขียนการตูนสามารถวิเคราะห์ข่าวหรือเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ทันทีและถูกต้องแม่นยำ เพราะมีข้อมูลหรือภูมิหลังทางการเมืองที่กว้างขวางและลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามการให้ความสนใจติดตามข่าวสารในด้านอื่นๆ นอกเหนือไปจากข่าวการเมืองก็มีความสำคัญเช่นกัน เพื่อให้เกิดความรอบรู้และรู้จริง ซึ่งจะช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาการตูนเป็นไปอย่างถูกต้องชัดเจน อันเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อผู้อ่าน และไม่ว่าผู้เขียนการตูนจะนำเสนอเนื้อหาการตูนในเรื่องใดก็ตามจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ผู้เขียนการตูนยังมีความเห็นว่า การตัดสินใจในการกำหนดเนื้อหาการตูนในแต่ละวันนั้น “ความตลก” ไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญที่จะต้องมียู่ในเนื้อหาการตูนการเมือง แต่เป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่งเท่านั้นที่จะมีหรือไม่มีก็ได้ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของเนื้อหาที่นำเสนอ เนื่องจากข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในบางครั้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนสูญเสีย ฯลฯ การนำเสนอเนื้อหาการตูนในเรื่องดังกล่าว ก็ควรแสดงให้เห็นถึงความสะเทือนใจหรือทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะนำเสนอเป็นการตลกที่ดูแล้วตลกขบขัน

หรือแม้กระทั่งข่าวทางด้านการเมือง ในบางครั้งเป็นเรื่องเครียด หรือผู้เขียนการตูนมีอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การเสนอเนื้อหาการตูนในเรื่องดังกล่าวก็จะเป็นการล้อเลียนเสียดสีอย่างรุนแรง โดยไม่จำเป็นต้องมีความตลก ทั้งนี้ผู้เขียนการตูนเห็นว่า องค์ประกอบหลักหรือหัวใจสำคัญของการกำหนดเนื้อหาการตูนการเมืองก็คือ การแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เขียนการตูนที่มีต่อข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านทางเนื้อหาการตูนการเมืองที่เป็นไปด้วยความรอบคอบควบคุมไปกับวิธีการนำเสนอที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการตูนได้ง่าย

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการประต้วข่าวสารการตูนการเมือง ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” ได้จำแนกการวิเคราะห์ภาพการตูนออกเป็น 2 ส่วน คือ รูปแบบการตูนการเมือง และเนื้อหาการตูนการเมือง ซึ่งในแต่ละส่วนมีข้อที่น่าสนใจ ดังนี้

รูปแบบการตูนการเมือง

จากการวิเคราะห์ “รูปแบบการตูนการเมือง” พบว่า “จำนวนช่องการตูน” มีผลอย่างยิ่งต่อการกำหนดรูปแบบการนำเสนอด้านอื่นๆ ในลักษณะที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ ผู้เขียนการตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การตูนแบบช่องเดียว” มักจะใช้ “ตัวการตูนภาพล้อบุคคลในข่าว” พร้อมกับการใช้ “ข้อความอธิบายประกอบ” ในการถ่ายทอดเนื้อหา เนื่องจากการตูนแบบช่องเดียวจะถูกจำกัดในเรื่องของพื้นที่การนำเสนอ ทำให้ไม่สามารถที่จะเล่าหรืออธิบายรายละเอียดได้อย่างมากมายด้วยตัวหนังสือ จึงต้องอาศัยการตีความหรือสื่อความหมายจากภาพการตูนเป็นหลัก ด้วยการใช้ตัวการตูนภาพล้อบุคคลในข่าวถ่ายทอดเนื้อหา ช่วยให้ผู้เขียนการตูนไม่ต้องบอกเล่าความเป็นมาของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ เพราะผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ว่าเนื้อหาการตูนกำลังพูดถึงใคร เรื่องอะไร ซึ่งสังเกตได้จากตัวการตูนที่มีหน้าตาล้อเลียนบุคคลที่กำลังเป็นข่าว (ส่วนมากจะเป็นตัวการตูนที่มีหน้าตาเหมือนนักการเมือง) โดยมีคำหรือข้อความสั้นๆ ประกอบภาพเพื่อทำให้ภาพการตูนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับภาพและเนื้อหาการตูนได้อย่างชัดเจน

สำหรับผู้เขียนการตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การตูนแบบหลายช่อง” มักจะใช้ “ตัวการตูนที่กำหนดให้เป็นตัวละครประจำ” พร้อมกับการใช้ “บทสนทนาของตัวการตูน” ในการถ่ายทอดเนื้อหา เนื่องจากการตูนแบบหลายช่องจะมีพื้นที่ในการนำเสนอมาก ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน จึงเหมาะที่จะนำมาแบ่งเป็นช่องๆ มีการกำหนดตัวการตูนขึ้นมาเป็นตัวละครประจำของคอลัมน์ โดยให้เป็นตัวแทนของประชาชนชาวไทยหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม ที่พูดคุยกันเกี่ยวกับเหตุการณ์ข่าวสารที่เกิดขึ้น การสื่อความหมายหรือถ่ายทอดเนื้อหาจะผ่านทางบทสนทนาของตัวการตูนเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า บทสนทนาของตัวการตูนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการนำเสนอการตูนแบบหลายช่อง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “การ์ตูนแบบช่องเดียว” จะเน้นการสื่อความหมายจากภาพการ์ตูนเป็นหลัก โดยมีข้อความสั้นๆเป็นส่วนประกอบที่ช่วยให้ภาพการ์ตูนมีความสมบูรณ์มากขึ้นและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในขณะที่ “การ์ตูนแบบหลายช่อง” จะเป็นการตีความหรือสื่อความหมายจากบทสนทนาของตัวการ์ตูนเป็นหลัก ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thomas H. Bivins (1984: 182-183) ที่ศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างการ์ตูน 2 รูปแบบและพบว่า การ์ตูนแบบช่องเดียว มีการใช้คำน้อยกว่าการ์ตูนแบบหลายช่อง ทั้งนี้เพราะภาษาที่ใช้ในการ์ตูนแบบหลายช่องจำเป็นจะต้องมีความเด่นชัดและสมบูรณ์มากกว่าการ์ตูนแบบช่องเดียวที่ไม่ได้มีการผูกเป็นเรื่องราว

เมื่อพิจารณาถึงการทำความเข้าใจของผู้อ่าน ผู้เขียนการ์ตูนทั้ง 7 คนมีความเห็นตรงกันว่าการ์ตูนแบบหลายช่องสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าการ์ตูนแบบช่องเดียว เนื่องจาก “การ์ตูนแบบหลายช่อง” จะมีการทำความเข้าใจถึงความเป็นมาของเรื่องราวด้วยบทสนทนาของตัวการ์ตูนในช่องแรกๆก่อน ทำให้ผู้อ่านพอที่จะเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงการดำเนินเรื่องราวหรือถ่ายทอดเนื้อหาที่จะผ่านทางตัวหนังสือ คือ บทสนทนาของตัวการ์ตูนเป็นหลัก ผู้อ่านจึงสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว

ในขณะที่ “การ์ตูนแบบช่องเดียว” จะอาศัยการสื่อความหมายหรือการตีความจากภาพการ์ตูนเป็นหลัก ไม่มีการทำความเข้าใจถึงความเป็นมาของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ดังนั้นการทำความเข้าใจจึงยากกว่าการ์ตูนแบบหลายช่อง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเสนอการ์ตูนแบบช่องเดียวมีโอกาสเสี่ยงต่อการที่ผู้อ่านไม่สามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนได้มากกว่าการ์ตูนแบบหลายช่อง

อย่างไรก็ตามในเรื่องของการกำหนด “จำนวนช่องการ์ตูน” มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบช่องเดียว” โดยมากมักจะไม่มีเปลี่ยนแปลงจำนวนช่อง จะเสนอเป็นการ์ตูนแบบช่องเดียว เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ของคอลัมน์การ์ตูนมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ไม่เหมาะที่จะแบ่งเป็นหลายช่อง เพราะจะทำให้แต่ละช่องมีขนาดเล็กเกินไป ดังจะเห็นได้จากคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ “เชี๋ย” (ไทยรัฐ) “หมื่น” (มติชน) และ “อรุณ” (กรุงเทพธุรกิจ) ที่เน้นการนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบช่องเดียว” เป็นหลัก ตรงข้ามกับผู้เขียนการ์ตูนที่ส่วนมากนำเสนอเป็น “การ์ตูนแบบหลายช่อง”

แต่ก็มีได้ยึดติดกับการกำหนดจำนวนช่องเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น เพราะจะมีการเสนอเป็น 2 ช่องบ้าง 3 ช่องบ้าง และที่สำคัญมีการนำเสนอเป็น “การ์ดแบบช่องเดียว” อยู่ไม่น้อย ดังเช่น คอลัมน์ “ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน” ของ “ชัย ราชวัตร” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และคอลัมน์ “ปลัดเกลี้ยงมาเอง” ของ “แอ๊ด มติชน” ในหนังสือพิมพ์มติชน ซึ่งเมื่อคอลัมน์การ์ดทั้ง 2 คอลัมน์นี้ นำเสนอเป็นการ์ดแบบช่องเดียว จะดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้มากกว่าทุกวันที่ส่วนมากนำเสนอเป็นการ์ดแบบหลายช่อง เนื่องจากคอลัมน์ทั้ง 2 ดังกล่าวนี มีพื้นที่ของคอลัมน์เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน ขนาดค่อนข้างจะกว้าง เมื่อเสนอเป็นการ์ดแบบช่องเดียว จะทำให้ภาพการ์ดมีขนาดใหญ่ขึ้นกว่าเดิม สามารถวาดรายละเอียดต่างๆ ลงไปในภาพได้มากขึ้น ภาพการ์ดจึงมีความชัดเจน สวยงาม สะดุดตา และเพิ่มความสนใจให้กับผู้อ่านได้มากขึ้น ประการต่อมา คือ อาจมีส่วนทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงหรือเห็นความสำคัญของประเด็นข่าวที่นำเสนอเป็นเนื้อหาการ์ด อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสนใจที่มีต่อการ์ดเพิ่มมากขึ้นตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

เนื้อหาการ์ดการเมือง

ในส่วนของ “เนื้อหาการ์ดการเมือง” พบว่า ผู้เขียนการ์ดมีกระบวนการเลือกสรรกลิ่นกรองข่าวสารต่างๆ เพื่อนำมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ดการเมือง ด้วยการเลือกข่าวจากหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์เป็นหลัก และจะต้องเป็นข่าวใหญ่ที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป เพราะเมื่อนำมาเสนอเป็นการ์ดการเมืองผู้อ่านจะสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ดได้ง่าย โดยปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการ์ดในการกำหนดเนื้อหาการ์ดการเมืองก็คือ จะต้องเลือกเอาข่าวที่กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์กำลังให้ความสนใจ และรับรู้รายละเอียดความเป็นมาของข่าวนั้นมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ด เพื่อให้กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์สามารถสื่อความหมายหรือตีความเนื้อหาการ์ดการเมืองได้ อย่งไรก็ตามผู้เขียนการ์ดทุกคนก็เลือกที่จะเอาข่าวการเมืองมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ดมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าข่าวที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวันส่วนมากจะเป็นข่าวการเมือง และผู้อ่านโดยทั่วไปก็ให้ความสนใจกับข่าวการเมือง ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์ประเภทเนื้อหาการ์ดการเมือง (จากการนับจำนวนชิ้นภาพการ์ด) จึงปรากฏผลออกมาว่า ผู้เขียนการ์ดทุกคนต่างนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองมากที่สุด ซึ่งเมื่อนำมารวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 87.94 รองลงมาได้แก่ เนื้อหาทางด้านสังคม ร้อยละ 5.67 เนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจ ร้อยละ 5.32 เนื้อหาทางด้านต่างประเทศ ร้อยละ 0.71 อันดับสุดท้าย คือ เนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.36

นอกจากนี้ยังพบว่า เนื้อหาทางด้านการเมืองที่ถูกนำเสนอมากที่สุดนั้น ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายค้าน ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นที่มีต่อความเคลื่อนไหวของรัฐบาลในแง่มุมต่างๆผ่านทางเนื้อหาการตุนการเมือง และโดยมากผู้เขียนการตุนมักจะเสนอเนื้อหาการตุนที่เป็นการมุ่งเน้นไปที่ “ตัวบุคคล” เป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หัวหน้าพรรคการเมือง ที่มีบทบาทสำคัญในทางการเมือง โดย “นายกรัฐมนตรี” จะเป็นผู้ที่ถูกนำเสนอมากที่สุดในเนื้อหาการตุนการเมือง

จากรายละเอียดในเรื่องของเนื้อหาทางด้านการเมืองที่ได้จากการวิเคราะห์ภาพการตุนการเมืองดังที่ได้กล่าวมา ก่อให้เกิดข้อสังเกต 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนการตุน ในฐานะของสื่อมวลชน ที่ให้ความสำคัญต่อข่าวสารหรือเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับบทบาทและการทำงานของรัฐบาลในการบริหารประเทศ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเนื้อหาทางด้านการเมืองที่ผู้เขียนการตุนนำเสนอมากที่สุดนี้ เป็นไปตามการเสนอข่าวทางหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ ที่มีข้อเสนอข่าวการเมืองมากกว่าข่าวประเภทอื่นๆ ดังผลการวิจัยของ ณรงค์ศักดิ์ศรีทานันท์ (2534) ที่ทำวิจัยเรื่อง “เนื้อหาข่าวและแนวทางการคัดเลือกข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” พบว่า ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ประเภทเชิงคุณภาพ (สยามรัฐ มติชน) หนังสือพิมพ์ประเภทเชิงปริมาณ (ไทยรัฐ) และหนังสือพิมพ์ประเภทเชิงกึ่งคุณภาพและปริมาณ (แนวหน้า บ้านเมือง) ต่างก็นำเสนอข่าวการเมืองมากกว่าข่าวประเภทอื่นๆ

ประการที่สอง แสดงให้เห็นว่า “ประเภทของหนังสือพิมพ์” ไม่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาการตุนการเมือง เพราะไม่ว่าผู้เขียนการตุนจะสังกัดหรือนำเสนอการตุนการเมืองลงในหนังสือพิมพ์ชื่อฉบับใด หรือ จัดอยู่ในประเภทใดก็ตาม ก็ยังคงนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมืองมากที่สุด ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดก็คือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน และ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ซึ่งต่างก็เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทธุรกิจ แต่ผู้เขียนการตุนจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ชื่อฉบับดังกล่าว ก็นำเสนอเนื้อหาทางด้านเศรษฐกิจเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อเทียบกับเนื้อหาทางด้านการเมืองที่นำเสนอเป็นจำนวนมาก

ประการที่สาม จะสังเกตได้ว่าเนื้อหาทางด้านการเมือง ซึ่งถูกนำเสนอมากที่สุดนั้น ซึ่งมีจำนวนมากว่าเนื้อหาประเภทอื่นๆ ในอันดับรองลงในปริมาณที่ห่างกันมาก แสดงให้เห็นว่าการ์ตูนการเมืองในฐานะที่เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์ สามารถเป็นเสมือนกระจกสะท้อนภาพทางการเมืองได้เป็นอย่างดี แต่ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถทำหน้าที่สะท้อนภาพทางด้านอื่นๆ ได้เท่าใดนัก เนื่องจากผู้เขียนการ์ตูนนำเสนอเนื้อหาประเภทอื่นๆ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งๆที่เนื้อหาบางเรื่องมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเรื่องของการเมืองเลย ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ เนื้อหาทางด้านสังคม หรือแม้กระทั่งเนื้อหาทางด้านต่างประเทศ กับ เนื้อหาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการศึกษา นั้น กล่าวได้ว่า การ์ตูนการเมืองไม่สามารถเป็นภาพสะท้อนเรื่องราวหรือเนื้อหาทางด้านนี้ได้เลย โดยดูได้จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้เขียนการ์ตูนส่วนมากไม่มีการนำเสนอเนื้อหาทั้ง 2 ประเภทนี้

สำหรับผลจากการวิเคราะห์ภาพการ์ตูนการเมืองและการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูนในเรื่องรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมือง พบว่า เป็นไปตามข้อสันนิษฐานการวิจัยที่ 1 ซึ่งตั้งไว้ว่า ปัจจัยที่มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมือง คือ แนวคิดของผู้เขียนการ์ตูน และนโยบายของหนังสือพิมพ์ แต่อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยด้านอื่นๆอีก ที่มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมืองของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคน ลักษณะเฉพาะตัวของหนังสือพิมพ์ที่ผู้เขียนการ์ตูนสังกัดอยู่ กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ ประสบการณ์ในการทำงาน และภาพลักษณ์ในขณะนั้นของรัฐบาล

ส่วนปัจจัยที่แตกต่างกันไปของผู้เขียนการ์ตูนบางคน ได้แก่ นโยบายของหนังสือพิมพ์ แนวคิดของผู้เขียนการ์ตูน และการถูกตรวจสอบภาพการ์ตูนจากหัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ โดยนโยบายของหนังสือพิมพ์ที่กล่าวมานี้เป็น “นโยบายของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ” ที่ต้องการให้ “เซีย” นำเสนอการ์ตูนการเมืองด้วยการคงรูปแบบเดิมของการ์ตูนที่ ประยูร จรรย์วงษ์ เคยเสนอไว้ในหน้า 3 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ก่อนจะเสียชีวิตลง โดยให้เสนอเป็นการ์ตูนแบบช่องเดียว และให้มีข้อความหรือคำบรรยายสั้นๆอยู่ในภาพการ์ตูนด้วย ขณะที่ “แนวคิดของผู้เขียนการ์ตูน” เป็นแนวคิดของ “หมื่น” (มติชน) บัญชาและคามิน (ผู้จัดการรายวัน) ชัย ราชวัตร (ไทยรัฐ) และ อรุณ (กรุงเทพธุรกิจ) ที่มีต่อการกำหนดรูปแบบการ์ตูนการเมืองของตนเอง สำหรับแนวคิดของ คามิน (ผู้จัดการรายวัน) มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาการ์ตูนการเมืองในคอลัมน์ เดอะ ยับปี กับคอลัมน์การ์ตูนการเมืองของ บัญชาและคามิน สำหรับ “การถูกตรวจสอบภาพการ์ตูนจากหัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์” นั้น แม้ว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เขียนการ์ตูน

ส่วนมาก แต่ก็แตกต่างกันไปตามดุลพินิจของหัวหน้ากองบรรณาธิการ เมื่อเห็นว่าภาพการ์ตูนมีข้อความหรือเนื้อหาไม่เหมาะสม (รุนแรงเกินไปหรือเสี่ยงต่อการถูกฟ้อง) การตัดสินใจก็จะแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ ให้ผู้เขียนการ์ตูนปรับปรุงแก้ไขข้อความหรือเนื้อหาการ์ตูนก่อนนำเสนอตามปกติ ผู้เขียนการ์ตูนที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ดังกล่าว ได้แก่ เชีย (ไทยรัฐ) หมิ่นและแอ๊ด มติชน (มติชน) กับอีกวิธีหนึ่ง ไม่นำภาพการ์ตูนตีพิมพ์ในวันรุ่งขึ้น โดยจะไม่มี การส่งกลับมาให้ปรับปรุงแก้ไข ผู้เขียนการ์ตูนที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์การตรวจสอบด้วยวิธีดังกล่าว ได้แก่ บัญชาและคามิน (ผู้จัดการรายวัน) กับ อรุณ (กรุงเทพธุรกิจ)

จากการแสดงผลการวิจัยในข้อสันนิษฐานการวิจัยที่ 1 จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมืองของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคน ในส่วนที่เป็นปัจจัยที่เหมือนกัน จะครอบคลุมปัจจัยครบทั้ง 3 ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ปัจจัยภายใน (ลักษณะเฉพาะตัวของหนังสือพิมพ์ที่ผู้เขียนการ์ตูนสังกัดอยู่) ปัจจัยภายนอก (กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ ภาพลักษณ์ของรัฐบาลในขณะนั้น) และปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้เขียน (ความถนัดหรือความชอบของแต่ละคน ประสิทธิภาพในการทำงาน)

ในขณะที่ปัจจัยซึ่งแตกต่างกันไปในผู้เขียนการ์ตูนบางคน จะครอบคลุมอยู่ในปัจจัยเพียง 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายใน (นโยบายของหนังสือพิมพ์ และ การถูกตรวจสอบภาพการ์ตูนจากหัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์) กับปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้เขียน (แนวคิดของผู้เขียนการ์ตูน) โดยจะสังเกตได้ว่า ผู้เขียนการ์ตูนส่วนมากมีแนวคิดของตนเองในการกำหนดรูปแบบการ์ตูนการเมืองในคอลัมน์การ์ตูนของตน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รูปแบบการ์ตูนการเมืองของแต่ละคอลัมน์ ส่วนมากเป็นผลจากแนวคิดของผู้เขียนการ์ตูนเองเป็นตัวกำหนด

สำหรับการพิจารณาถึงแนวคิดของผู้เขียนการ์ตูนที่สะท้อนผ่านทางรูปแบบและเนื้อหาการ์ตูนการเมือง ได้กำหนดกรณีศึกษาขึ้นมา คือ การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา เมื่อวันที่ 8-10 พ.ค. 2539 โดยพิจารณาจากตัวอย่างภาพการ์ตูนของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคนที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว พบว่า ผู้เขียนการ์ตูนทุกคนแสดงความคิดเห็นผ่านทางเนื้อหาการ์ตูนในเชิง “ไม่เห็นด้วย” กับพฤติกรรมฉ้อฉลคดโกงประเทศชาติของ นายสุชาติ ตันเจริญ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และพฤติกรรมของ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ที่ซึ่งปิดประชุมสภาเพื่อหนีการอภิปรายไม่ไว้วางใจจากฝ่ายค้าน

โดยรูปแบบและเนื้อหาการดูที่นำเสนอจะพุ่งเป้าไปที่ตัวบุคคลเป็นหลัก คือ นายสุชาติ และ นายบรรหาร ด้วยการเสียดสี ประชดประชัน ไปจนถึงการว่ากล่าว ประณามอย่างรุนแรง

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ผู้เขียนการ์ตูนจะไม่บอกตรงๆเป็นลายลักษณ์อักษร หรือตัวหนังสือว่าตนเองมีแนวคิดอย่างไรต่อเหตุการณ์หรือข่าวสารที่เกิดขึ้น แต่เนื้อหาของการ์ตูนไม่ว่าจะเป็นภาพ ข้อความประกอบ ตลอดจนบทสนทนาของตัวการ์ตูน สามารถบ่งบอกถึงความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูนได้อย่างชัดเจนว่า เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย คัดค้าน - สนับสนุน ต่อเหตุการณ์หรือข่าวสารในกรณีใดกรณีหนึ่ง ด้วยการสื่อความหมายหรือการตีความจากภาพการ์ตูน ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นความคิดเห็นในเชิงลบ (ไม่เห็นด้วย คัดค้าน) เนื่องจากผู้เขียนการ์ตูนทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า การเสนอเนื้อหาการ์ตูนการเมืองไม่จำเป็นที่จะต้องเขียนชมรัฐบาล แต่จะต้องล้อเลียนหรือวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล เพื่อสะท้อนสิ่งที่ไม่ดีออกมาให้ได้รับการแก้ไข แม้ว่ารัฐบาลจะสามารถบริหารงานได้ดี ผู้เขียนการ์ตูนก็จะไม่เสนอเนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่เป็นการชมรัฐบาล เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกรัฐบาลต้องทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ผู้เขียนการ์ตูนก็ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า หากการนำเสนอเนื้อหาการ์ตูนมิได้เป็นการตติง ล้อเลียน หรือวิจารณ์รัฐบาล ก็ถือว่ารัฐบาลได้ทำหน้าที่ที่อยู่แล้ว ดังนั้นการ์ตูนการเมืองที่นำเสนออยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ทุกวันนี้ ส่วนมากจึงเป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนการ์ตูนในเชิงลบ ที่มีต่อบทบาทและการทำงานของรัฐบาล

นอกจากนี้ในการศึกษาตัวอย่างภาพการ์ตูนของผู้เขียนการ์ตูนแต่ละคนที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล เมื่อวันที่ 8-10 พ.ค. 2539 พบว่า เป็นไปตามข้อสันนิษฐานการวิจัยที่ 2 คือ เนื้อหาการ์ตูนการเมืองที่ผู้เขียนการ์ตูนนำเสนอในแต่ละวันจะสอดคล้องกับประเด็นและกระแสข่าวสารในขณะนั้น โดยในช่วงเวลาขณะนั้น หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ รวมถึงสื่อมวลชนทุกแขนงต่างก็นำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจทั้งสิ้น ผู้เขียนการ์ตูนก็นำเสนอการ์ตูนการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากภาพการ์ตูนที่นำมาเป็นตัวอย่าง

สำหรับข้อสันนิษฐานในส่วนขอเทคนิควิธีการนำเสนอที่ว่า การ์ตูนการเมืองมักเน้นนำเสนอเป็นข่าวเบาและเสียดสีประชดประชันนั้น จากการศึกษาพบว่า นอกจากผู้เขียนการ์ตูนจะนำเสนอเป็นข่าวเบาและเสียดสีประชดประชันแล้ว ผู้เขียนการ์ตูนบางคนก็มีการนำเสนอเนื้อหาการ์ตูนที่ค่อนข้างจะรุนแรง ดังที่เห็นได้จากตัวอย่างภาพการ์ตูนของ แอ๊ด มติชน (มติชน) กับของ บัญชาและคามิน (ผู้จัดการรายวัน) ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

นายบรรหาร ศิลปอาชา (8-10 พ.ค. 2539) โดยเนื้อหาการกระตุ้นที่นำเสนอค่อนข้างจะมีความรุนแรงตรงไปตรงมา สังเกตได้จากการใช้คำหรือภาษาที่อยู่ในภาพการกระตุ้น ซึ่งต้องการจะพูดถึงกรณีที่นายบรรหาร จึงปิดสภาพนิกรอภิปรายไม่ไว้วางใจจากฝ่ายค้าน เช่น ใช้คำว่า หน้าด้าน อัยศ บัดชบ ทุเรศ ฯลฯ ในภาพการกระตุ้นของ “แอ๊ด มติชน” (ภาคผนวก 4.9) หรือในคอลัมน์การกระตุ้นการเมืองของ “บัญชาและคามิน” (ภาคผนวก 6.6) ก็ใช้คำที่มีความหมายรุนแรงเช่นกัน ไม่ว่าจะ เป็น ปอดแตก เสนียด อับปรีย์ อัยศ ฯลฯ

ผลการศึกษาถึงกระบวนการเลือกสรรกลั่นกรอง ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการกระตุ้นในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการกระตุ้นการเมือง เพื่อนำเสนอในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ สามารถนำมาอธิบายแนวคิดเรื่อง “นายประตูข่าวสาร” (Gatekeeper) ได้ กล่าวคือ การนำเสนอการกระตุ้นการเมืองในแต่ละวัน ผู้เขียนการกระตุ้นซึ่งมีบทบาทในฐานะนายประตูข่าวสาร จะเลือกสรรรูปแบบและเนื้อหาการกระตุ้นการเมืองเพื่อนำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นในรูปของการกระตุ้นการเมืองไปสู่ผู้อ่าน โดยมีปัจจัยด้านต่างๆเข้ามา มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการกระตุ้น ทั้งนี้พบว่าปัจจัยดังกล่าวนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยที่เหมือนกันในผู้เขียนการกระตุ้นแต่ละคน ได้แก่ ความถนัดหรือความชอบของแต่ละคน ลักษณะเฉพาะตัวของหนังสือพิมพ์ที่ผู้เขียนการกระตุ้นสังกัดอยู่ กลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์ ประสบการณ์ในการทำงานของผู้เขียนการกระตุ้น และภาพลักษณ์ของรัฐบาลในขณะนั้น ส่วนปัจจัยที่แตกต่างกันออกไปในผู้เขียนการกระตุ้นบางคน ได้แก่ นโยบายของหนังสือพิมพ์ แนวคิดของผู้เขียนการกระตุ้นเอง และการถูกตรวจสอบภาพการกระตุ้นจากหัวหน้ากองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์

ดังนั้น ผู้เขียนการกระตุ้นในฐานะ “นายประตูข่าวสาร” (Gatekeeper) จะเลือกสรรรูปแบบการกระตุ้นการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดจำนวนช่องการกระตุ้น รูปแบบการใช้ตัวละครการกระตุ้น และวิธีการนำเสนอข้อความประกอบกระตุ้น รวมถึงการเลือกสรรประเด็นข่าวสารที่มีอยู่มากมายในหน้าหนังสือพิมพ์ และจากการเสนอของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นรูปแบบและเนื้อหาการกระตุ้นการเมืองส่งไปถึงผู้อ่าน (ผู้รับสาร) โดยมีปัจจัยในด้านต่างๆ (ตามที่กล่าวมา) เข้ามา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เขียนการกระตุ้นในการที่จะเลือกรูปแบบและเนื้อหาการกระตุ้นเพื่อนำเสนอในแต่ละวัน

เมื่อพิจารณาในเรื่อง “ช่องทางสื่อสาร” จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจเป็นผลมาจากการแปลงสารที่เป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ ผู้เขียนการ์ตูน (ผู้ส่งสาร) จะเลือกสรรข่าวสารที่มีอยู่มากมายในแต่ละวันจากทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ (ส่วนมากจะเลือกข่าวสารจากหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์) เมื่อได้ข่าวสารที่ต้องการแล้ว ผู้เขียนการ์ตูนก็จะแปลงข่าวสารนั้นให้อยู่ในรูปของ “การ์ตูนการเมือง” เพื่อส่งผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ไปยังผู้อ่าน ดังนั้นการ์ตูนการเมือง จึงเป็นเสมือนช่องทางสื่อสารระหว่างผู้เขียนการ์ตูน (ผู้ส่งสาร) กับผู้อ่าน (ผู้รับสาร) ทั้งนี้ลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของการ์ตูนการเมืองก็คือ เป็นการส่งสารที่ไม่บอกรายละเอียดให้กับผู้รับสารหมดทุกอย่าง แต่จะเน้นให้ผู้อ่านได้ตีความหมาย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่านจะต้องติดตามข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ตีความหรือสื่อความหมายจากภาพการ์ตูนได้ง่าย และถูกต้องตรงตามเจตนาของผู้อ่านการ์ตูน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องให้ความสนใจติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้เขียนการ์ตูนจะเน้นการนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองมากที่สุด

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถนำมาอธิบายแนวคิดเรื่อง “การกำหนดวาระข่าวสาร” (Agenda Setting) ได้ กล่าวคือ การเลือกสรรประเด็นข่าวเพื่อนำมาเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูน ผู้เขียนการ์ตูนมักจะเลือกเอาข่าวใหญ่จากหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์เป็นหลัก จึงเท่ากับว่าการ์ตูนการเมืองมีส่วนทำให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของประเด็นข่าวนั้น ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้อ่านได้รับรู้หรือได้อ่านข่าวใหญ่ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ และได้มีการติดตามอ่านการ์ตูนการเมือง ซึ่งก็นำเสนอเนื้อหาเดียวกันกับข่าวใหญ่ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์เช่นกัน ก็จะมีส่วนทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงหรือเห็นความสำคัญของข่าวนั้นตามการนำเสนอในพาดหัวข่าวและในเนื้อหาการ์ตูนการเมือง

อย่างไรก็ตามจากการสำรวจภาพการ์ตูนการเมือง พบว่า ผู้เขียนการ์ตูนทุกคนต่างก็นำเสนอเนื้อหาทางการเมืองมากที่สุด ซึ่งก็มีจำนวนมากกว่าเนื้อหาประเภทอื่นๆ ในอันดับรองลงไป ในปริมาณที่ห่างกันมาก เนื่องจากเห็นว่า ข่าวการเมืองมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นเมื่อผู้อ่านติดตามการ์ตูนการเมืองทุกวัน ก็จะตระหนักถึงหรือให้ความสำคัญกับข่าวการเมืองมากกว่าข่าวอื่นๆตามไปด้วย และในขณะเดียวกันการ์ตูนการเมืองก็มีส่วนทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกข่าวอื่นๆ (ที่มีใช่ข่าวการเมือง) ไม่มีความสำคัญหรือมีความสำคัญน้อยกว่าข่าวการเมือง ทั้งที่ความจริงแล้วข่าวสารในด้านอื่นๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าข่าวการเมือง เช่น ข่าวทางด้านเศรษฐกิจ ข่าวที่เกี่ยวกับปัญหาของคนในสังคม เป็นต้น แต่เป็นเพราะผู้เขียนการ์ตูนนำเสนอเนื้อหาประเภทอื่นๆ ในปริมาณที่น้อยจนเกินไปเมื่อเทียบกับเนื้อหาทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เขียนการ์ตูน

จากการพิจารณาประเภทเนื้อหาการ์ตูน พบว่า ผู้เขียนการ์ตูนทุกคนนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมืองมากที่สุด โดยมีจำนวนมากกว่าเนื้อหาประเภทอื่นๆค่อนข้างมาก ทั้งที่ความจริงแล้วข่าวสารในด้านอื่นๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าข่าวสารการเมือง และควรที่จะนำเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูน ไม่ว่าจะเป็นข่าวทางด้านสังคม ที่ปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นหลายประการ ข่าวทางด้านเศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งข่าวทางด้านสิ่งแวดล้อม ก็สมควรที่จะนำเสนอเป็นเนื้อหาการ์ตูนการเมืองเช่นกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงหรือเห็นความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้การทำหน้าที่ของผู้เขียนการ์ตูนในฐานะสื่อมวลชนมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้เนื้อหาการ์ตูนการเมืองสามารถเป็นภาพสะท้อนในด้านต่างๆได้ มิใช่เพียงแค่สะท้อนภาพทางการเมืองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะได้มีการศึกษาการรับรู้ของผู้อ่านที่มีต่อเนื้อหาการ์ตูนการเมือง เพื่อคว่ากลุ่มผู้อ่านของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ สามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาการ์ตูนการเมืองในหนังสือพิมพ์ที่ตนเองอ่านเป็นประจำได้มากน้อยแค่ไหน
2. ควรจะได้มีการศึกษาถึงแนวคิดของผู้เขียนการ์ตูน ในลักษณะที่เป็นการศึกษาแบบเจาะลึก เพื่อจะได้รู้ว่าผู้เขียนการ์ตูนมีแนวคิดเป็นอย่างไรบ้าง และแนวคิดดังกล่าวสะท้อนผ่านทางการ์ตูนการเมืองของตนเองอย่างไรบ้าง
3. เป็นที่ทราบดีว่าผู้เขียนการ์ตูนส่วนมากนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมืองมากที่สุด และมักจะเน้นไปที่ตัวนายกรัฐมนตรีเป็นหลัก ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการศึกษาถึงภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีที่ถูกสะท้อนผ่านทางเนื้อหาการ์ตูนการเมือง โดยอาจจะกำหนดเป็นการศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรี 2-3 คน